

Όπως και στις περισσότερες ευρωπαϊκές κοινωνίες

«Ζέγγκα»...

Είναι ένα παιχνίδι γνωστό και αρκετά δημοφιλές. Στύνεις με ομοίομορφα μικρά ξύλα έναν πύργο και έπειτα αρχίζεις να αφαιρείς ξυλάκια από το κάτω μέρος του πύργου χωρίς αυτός να πέφτει. Να αφαιρούνται ένα - ένα τα ξύλα, αλλά ο πύργος να μένει όρθιος. Μια λάθος κίνηση, λίγο να τρέμει το χέρι, ένας κακός υπολογισμός και τα ξυλάκια σωριάζονται στο πάτωμα. Έχασες...

Με παίκτη αυτού του παιχνιδιού, του ζέγγκα, είχε παρομοιάσει πρόσφατα γνωστός και έγκυρος δημοσκόπος τον μέσο Έλληνα. Οι περισσότεροι, εκείνοι που απαρτίζουν την αχανή και έως πρόσφατα αισιόδοξη και γεμάτη αυτοπεποίθηση μέση τάξη - έλεγε - νιώθουν πως η ζωή τους μοιάζει με ένα πυργάκι χτισμένο με σαθρά υλικά ευημερίας που σιγά - σιγά αφαιρούνται, απειλώντας τον ίδιο τον πύργο ανά πάσα στιγμή με αιφνίδια κατάρρευση. Φοβούνται.

Του ΠΑΥΛΟΥ ΤΣΙΜΑ

Ο φόβος, η ανασφάλεια, ένα αίσθημα βύθισης είναι τα κυρίαρχα στη «μέση» Ελλάδα. Όπως και στις περισσότερες ευρωπαϊκές κοινωνίες. Ο φόβος του μέλλοντος, μιας αλλαγής που θα συντρίψει οριστικά μian εύθραυστη ευημερία. Η πίστη στην πρόοδο που κινούσε τους ανθρώπους τους δύο προηγούμενους αιώνες, η βεβαιότητα πως κάθε γενιά θα ζει οπωσδήποτε καλύτερα από την προηγούμενη, δεν υπάρχει πια.

Αυτός ο «φόβος της πτώσης» - όπως έγραφε εδώ και δεκαπέντε χρόνια ο Αλέν Τουρέν - είναι το ιδανικό περιβάλλον για την ιδεολογική και πολιτική ηγεμονία του συντηρητισμού, είναι η δύναμη που σπρώχνει προς τα δεξιά το «μεσαίο» εκλογικό σώμα και εξασφαλίζει - και παρ' ημών - την εκλογική κυριαρχία της νεοδεξιάς. Και αυτή, με τη σειρά της, κάνει ό,τι μπορεί για να συνδαλώσει τους φόβους, να κολακεύσει τις ανασφάλειες, να συ-

ντηρήσει και να διαχειριστεί τη γενική απαισιοδοξία. Εκλογικά και πολιτικά επωφελές εργαλείο. Κοινωνικά - προφανώς - επικίνδυνο. Αλλά και από την άποψη της οικονομίας, επικίνδυνο επίσης.

Πρώτον, επειδή ο φόβος γίνεται αυτοεκπληρούμενη προφητεία. Η οικονομική ανασφάλεια «σκοτώνει» την πραγματική οικονομία και την ανάπτυξη, κάνει τους ανθρώπους

Για να υπάρξει συναίνεση σε μεταρρυθμίσεις πρέπει να υπάρξει - ξανά - εμπιστοσύνη στο μέλλον, εμπιστοσύνη στην ανάπτυξη, εμπιστοσύνη προπάντων στη δύναμη του κράτους να επενδύει, να κινεί και να ελέγχει την αγορά, να προσφέρει κοινωνική προστασία. Η εκ νέου ενδυνάμωση της εμπιστοσύνης στο κατασκευοφαντημένο κράτος είναι το κλειδί για μια προοδευτική και λυτρωτική έξοδο από την κρίση

οικονομικά συντηρητικούς, απρόθυμους να αναλάβουν ρίσκα, απρόθυμους να ανοιχτούν, να δεχθούν νέες προκλήσεις. Και, δεύτερον, επειδή η ανασφάλεια «σκοτώνει» τις μεταρρυθμίσεις. Οι άνθρωποι φοβούνται κάθε αλλαγή, εκτός εάν αυτή αφορά άλλους.

Παράδειγμα, το Ασφαλιστικό. Η τρομοκρατική φιλολογία για ένα μέλλον σκοτεινό, όπου τα Ταμεία θα καταρρεύσουν και οι συντάξεις δεν θα μπορούν να πληρώνονται, αντί να εξασφαλίζει συναίνεση για αλλαγή, γεννά άρνηση κάθε μέτρου - εκτός αν αυτό αφορά τους

άλλους, τους δημοσιογράφους, τους φαρμακοποιούς, τους αστροναύτες...

Είναι ένας φαύλος κύκλος στον οποίο είναι αιχμάλωτη η νεοδεξιά. Όσο τους τρομάζει με έναν «λόγο περί μεταρρυθμίσεων» τόσο περισσότερο την ψηφίζουν, αλλά και τόσο λιγότερο είναι πρόθυμοι να δεχθούν πραγματικές, εφαρμοσμένες μεταρρυθμίσεις. Ο φαύλος κύκλος δεν έχει έξοδο. Η νεοδεξιά δεν μπορεί να είναι μεταρρυθμιστική, ιδίως σε ένα θέμα που αγγίζει την καρδιά των φόβων και της έγκωστικής ανασφάλειας των μεσοστρωμάτων όπως είναι το Ασφαλιστικό, δηλαδή το κοινωνικό δίκτυο που περιμένουν να τους προστατεύσει από την πτώση, όταν έρθει η πτώση...

Σε αυτόν τον φαύλο κύκλο είμαστε εγκλωβισμένοι. Όλοι καταλαβαίνουμε ότι οι μεταρρυθμίσεις είναι αναγκαίες. Όλοι καταλαβαίνουμε, ειδικότερα, ότι σε έναν κόσμο που ζει περισσότερο και γεννά λιγότερο, όπου οι συνταξιούχοι θα είναι περισσότεροι από τους εργαζομένους, το Ασφαλιστικό πρέπει να προσαρμοστεί για να επιζήσει. Μα όταν ο φόβος των αλλαγών τρώει τα σωθικά της μέσης τάξης, καμιά συναίνεση για αλλαγές δεν μπορεί να εξασφαλιστεί. Ιδίως αν, όπως στην περίπτωση μας, ο φτηνός πολιτικαντισμός υποκαθιστά κάθε σχέδιο.

Η περιπέτεια του Ασφαλιστικού λοιπόν επιβεβαιώνει μian απλή αλήθεια: Ότι για να υπάρξει συναίνεση σε μεταρρυθμίσεις πρέπει να υπάρξει - ξανά - εμπιστοσύνη στο μέλλον, εμπιστοσύνη στην ανάπτυξη, εμπιστοσύνη προπάντων στη δύναμη του κράτους να επενδύει, να κινεί και να ελέγχει την αγορά, να προσφέρει κοινωνική προστασία. Η εκ νέου ενδυνάμωση της εμπιστοσύνης στο κατασκευοφαντημένο κράτος είναι το κλειδί για μια προοδευτική και λυτρωτική έξοδο από την κρίση, υποστηρίζουν τελευταία άνθρωποι όπως ο «γκουρού» του βρετανικού τρίτου δρόμου Άντονι Γκίντενς ή ο οικονομικός σύμβουλος του Κλίντον Ρόμπερτ Ρούμπιν. Χωρίς αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στο μέλλον μεταρρυθμίσεις δεν γίνονται. Αυτό όμως ξεπερνά (και ανατρέπεται) το ζωηκό ατζέντα της νεοδεξιάς. Είναι έργο για άλλους...